

การจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนตามนโยบายรัฐบาล พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา
กรณีศึกษา นิคมสร้างตนเองพิมาย จังหวัดนครราชสีมา*

นงลักษณ์ ยะสูงเนิน**

คำสำคัญ: จัดที่ดินทำกิน/นิคมสร้างตนเอง

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาของรัฐไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาแหล่งน้ำ เพื่อส่งเสริมการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อความเป็นอยู่ชุมชนและการทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนให้ดีขึ้น ทำให้มีคนยากจนในท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น สาเหตุสำคัญของ ความยากจน มาจากการวางแผนการพัฒนาที่ผิดพลาดของรัฐบาลหลายยุคสมัยที่การพัฒนาทำให้เกิดการกระจุกตัวของคนรวยเพียงบางกลุ่ม การกระจุกตัวของความเจริญในเมืองหลวง เมืองใหญ่ มีคนรวยเพียงบางกลุ่ม และสร้างการกระจายตัวของความยากจนทั่วประเทศ ทั้งจรรยาบรรณ โอกาสทางการศึกษาและทางสังคม ขาดอำนาจต่อรอง เข้าไม่ถึงสิทธิและสวัสดิการ การแก้ไขปัญหาความยากจนในสังคมไทยและการพัฒนาประเทศมีทิศทางการขับเคลื่อนเด่นชัดมากขึ้น โดยถูกกำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งแต่ละฉบับมีแนวทางการแก้ไขปัญหาที่แตกต่างกัน แต่ผลจากการพัฒนากลับพบว่าประเทศไทยมีปัญหาความยากจนเพิ่มขึ้น ควบคู่ไปกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความยากจน ของประชาชนที่อาศัยในชนบทและประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมกับนอกภาคเกษตรกรรมซึ่ง มีความแตกต่างกันเมื่อเปรียบเทียบเศรษฐกิจของครัวเรือนระหว่างครัวเรือนภาคเกษตรกรรม กับครัวเรือนนอกภาคเกษตรกรรม ซึ่งบ่งชี้ให้เห็นว่า ปัญหาช่องว่างระหว่าง รายได้ของประชากรยังคงอยู่ ปัญหาดังกล่าวนี้ได้ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำของกลุ่มคนใน สังคม คนรวยยิ่งรวยขึ้น ส่วนคนที่มีความยากจนจะยิ่งจนลง และทำให้เกิดปัญหาผูกพันตามมา คือปัญหานี้สิน โดยเฉพาะคนยากจนส่วนใหญ่ที่อยู่ในภาคเกษตรกรรม และที่ดินถือเป็นปัจจัย สำคัญ เป็นทั้งปัจจัยการผลิตเพื่อยังชีพ และการอยู่อาศัยของเกษตรกร

---

* บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระเรื่องการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนตามนโยบายรัฐบาล พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา กรณีศึกษานิคมสร้างตนเองพิมาย จังหวัดนครราชสีมา โดยมีรองศาสตราจารย์ ดร. วราภรณ์ จุลปานนท์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

** นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต โครงการพิเศษวิทยาเขตบางนา คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

การแก้ไขปัญหาความยากจนเพื่อลดช่องว่างระหว่างเมืองหลวงกับชนบท ด้วยการจัดการที่ดินเพื่อการทำกินของรัฐบาลมีความเด่นชัด ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 โดยภาครัฐได้กำหนดนโยบายเร่งรัดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ มีการยกระดับการพัฒนาเศรษฐกิจควบคู่กับการแก้ไขปัญหาความยากจนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สร้างแรงกดดันให้เกิดขึ้นกับการเข้าใช้ประโยชน์จากที่ดินทั้งของรัฐและเอกชนสำหรับใช้เป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนา การบริหารจัดการที่ดินของรัฐยังคงเป็นประเด็นที่รัฐบาลทุกยุคทุกสมัยให้ความสำคัญและมีความพยายามในการดำเนินการอย่างยาวนาน ทั้งยังมอบหมายให้หลายหน่วยงานดำเนินการ แต่เสมือนว่ายังไม่สามารถบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนจำนวนมากลงไปได้ ปัญหาด้านการบริหารจัดการที่ดิน ยังคงเป็นประเด็นใหญ่ที่รัฐบาลยังคงต้องเร่งขับเคลื่อนแก้ไขปัญหา โดยเฉพาะปัญหาการบุกรุกและครอบครองที่ดินของรัฐ ความขัดแย้งแนวเขตที่มีการพิพาทหรือการพิสูจน์สิทธิ์ส่วนหนึ่งเกี่ยวเนื่องมาจากปัญหาการทับซ้อนกันของแนวเขตที่ดินของรัฐ รวมถึงการไร้ที่ดินทำกินของราษฎร นับวันจะมีแนวโน้มรุนแรงมากยิ่งขึ้น รัฐบาลภายใต้การนำของ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีได้สั่งการให้ทุกหน่วยงานที่มีหน้าที่ เกี่ยวข้องกับที่ดินของรัฐเร่งดำเนินงาน โดยกำหนดให้การแก้ไขปัญหาที่ดินเป็นนโยบายเร่งด่วน และนโยบายต่อเนื่อง โดยมุ่งให้เกิดการบริหารจัดการที่ดินของรัฐอย่างบูรณาการ อันจะเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญนำไปสู่การบริหารจัดการทรัพยากรที่ดินของประเทศอย่างยั่งยืนและเป็นรูปธรรม รวมทั้งส่งเสริมให้เกิดความมั่นคงในอาชีพและรายได้ของประชาชน โดยการดำเนินงานของหน่วยงานรัฐทุกระดับ นโยบายและระดับพื้นที่ภายใต้กลไกคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.) โดยเฉพาะการดำเนินงานจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนตามนโยบายรัฐบาล ซึ่งเริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 และยังคงดำเนินการในระดับพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ภายใต้กลไกคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ ระดับจังหวัด และคณะกรรมการภายใต้ คทช.จังหวัด 2 คณะ คือ คณะอนุกรรมการด้านการจัดที่ดิน และคณะกรรมการด้านการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ ซึ่งนิคมสร้างตนเองพิมาย จังหวัดนครราชสีมา เป็นหน่วยงานส่วนกลางในสังกัดกรมพัฒนา สังคมและสวัสดิการที่ตั้งอยู่ในภูมิภาค คือ อำเภอปิมาย จังหวัดนครราชสีมา มีภารกิจในการจัดที่ดินให้ประชาชนได้มีที่ตั้งเคหสถานและประกอบอาชีพเป็นหลักแหล่งในที่ดิน ตามพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ. 2511 และประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 344 ลง วันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2515 ตลอดจนการพัฒนาพื้นที่และศักยภาพและคุณภาพชีวิตของ สมาชิกนิคมสร้างตนเอง และราษฎรในพื้นที่รับผิดชอบ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สวัสดิการสังคม และสิ่งแวดล้อม โดยครอบคลุม 35 หมู่บ้าน 5 ตำบล ใน 3 อำเภอของจังหวัดนครราชสีมา คือ อำเภอปิมาย อำเภอ

จักราช และอำเภอย้ายแกลง ดังนั้น นิคมสร้างตนเองพิมาย จึงเป็นหนึ่งในหน่วยงานที่มีภารกิจ สอดรับกับนโยบายการบริหารจัดการที่ดินของรัฐบาล อีกทั้งกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการใน ฐานะคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.) ได้กำหนดแนวทางการ ดำเนินงานเพื่อให้ นิคมสร้างตนเองในสังกัด ได้เข้าร่วมการดำเนินงานจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนตามนโยบายรัฐบาล ให้บังเกิดผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรมโดยเร็ว การวิจัยนี้จึงให้ความสำคัญ กระบวนการในการ นำนโยบายรัฐบาลในการดำเนินการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนไปสู่การปฏิบัติของ กรมพัฒนาสังคม และสวัสดิการ และปัจจัยทั้งด้านบวกและลบที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการ ดำเนินงานจัดที่ดิน ทำกินให้ชุมชนตามนโยบายรัฐบาล กรณีศึกษานิคมสร้างตนเองพิมาย โดย ทำการศึกษาเรื่อง “การจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนตามนโยบายรัฐบาล พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา กรณีศึกษานิคม สร้างตนเองพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สาเหตุสำคัญในนโยบายการจัดที่ดินทำกิน ให้ชุมชนตามนโยบายรัฐบาล พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา มีอะไรบ้าง 2) การนำนโยบายการจัด ที่ดินทำกินให้ชุมชนตามนโยบายรัฐบาล พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็ นรูปธรรมของนิคมสร้างตนเองพิมาย ที่ผ่านมาเป็นอย่างไร และมีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง และ 3) ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานนโยบายจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนตามนโยบายรัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ของนิคมสร้างตนเองพิมายมีแนวทางแก้ไขอย่างไรเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ตามนโยบาย

วิธีดำเนินการศึกษา

การวิจัยนี้ ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่ออธิบายความ สัมพันธ์และอิทธิพลของปัจจัยที่สำคัญที่มีผลต่อการนำนโยบายสาธารณะด้านการจัดที่ดินทำกิน ให้ชุมชนตามนโยบายรัฐบาล พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ไปปฏิบัติ ของนิคมสร้างตนเองพิมาย ทั้งนี้การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้ข้อมูลจาก เอกสารเป็นหลัก (Documentary Study) และใช้ข้อมูล จากการสัมภาษณ์บุคคลประกอบ เพื่อให้ข้อมูลมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดย 1) ศึกษาเอกสาร ชั้นต้น (Primary Documents) ที่เกี่ยวข้องคือ นโยบายการจัดที่ดิน ทำกินให้ชุมชน และใช้ข้อมูล เอกสารชั้นรอง (Secondary Documents) อาทิ รายงานผล การปฏิบัติงานของนิคมสร้าง ตนเองพิมาย ผลงานวิจัย รายงานการประชุม คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ จังหวัด นครราชสีมา (คทช.จนม.) วิทยานิพนธ์ และสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ รวมทั้งข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตที่

เกี่ยวข้อง 2) สัมภาษณ์บุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) 14 ราย ได้แก่ (1) ผู้แทนในคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.) และคณะอนุกรรมการ นโยบายที่ดินแห่งชาติ จังหวัดนครราชสีมา (คทช.จ.นม.) คณะทำงานภายใต้ คทช.จ.นม. และบุคลากรส่วนกลางของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานตามโครงการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชน จำนวน 5 ราย (2) เจ้าหน้าที่ ผู้ปฏิบัติงานของนิคมสร้างตนเองพิมาย ซึ่งรับผิดชอบการดำเนินงานตามนโยบายจัดที่ดินทำกินให้ชุมชน จำนวน 7 ราย และ (3) ราษฎรที่ได้รับจัดสรรที่ดินของนิคมสร้างตนเองพิมายในการจัดที่ดินทำกินให้ ชุมชนตามนโยบายรัฐบาล 2 ราย โดยมีประเด็นในการสัมภาษณ์บุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย ความเป็นมาและสาระสำคัญของนโยบายจัดที่ดินทำกินให้ชุมชน การนำนโยบายจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนไปสู่การปฏิบัติ ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนตามนโยบายรัฐบาล โดยการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์ด้วยวิธีเชิงคุณภาพ ตามแนวทางเชิงประจักษ์ ที่ได้จากข้อมูลเอกสารและสารสนเทศ และการสัมภาษณ์ เพื่ออธิบายถึงนโยบายปัญหาที่ดำเนินการในแต่ละช่วงเวลา โดยจะพิจารณาปัจจัยที่สำคัญในการดำเนินนโยบายและผลลัพธ์ หรือผลกระทบที่เกิดขึ้นตาม การนำเสนอผลการวิเคราะห์ ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จะนำเสนอในรูปแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analytical Descriptive)

ผลการศึกษาและการอภิปรายผล

จากผลการศึกษาสรุปได้ว่า การจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนตามนโยบายรัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี เป็นไปตามแนวนโยบายซึ่งแถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ 12 กันยายน 2557 ในนโยบาย ด้านที่ 3 การลดความเหลื่อมล้ำของสังคม และการสร้างโอกาสการเข้าถึงบริการของรัฐ ข้อ 3.7 “แก้ปัญหาการไร้ที่ดินทำกินของเกษตรกรและการรुक้าเขตป่าสงวน โดยการกระจายสิทธิการถือครองให้แก่ผู้ที่อยู่ในพื้นที่ที่ไม่ได้รูก้า และออกมาตรการป้องกันการเปลี่ยนมือไปอยู่ในครอบครองของผู้ที่มีใช้เกษตรกร ...” และด้านที่ 9 การรักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากรและ การสร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์กับการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ข้อ 9.3 “... เร่งรัดการ จัดสรรที่ดินให้แก่ผู้ยากไร้โดยไม่ต้องเป็นกรรมสิทธิ์ แต่รับรองสิทธิร่วมในการจัดการที่ดินของ ชุมชน ...” โดยรัฐบาลได้สร้างกลไกการบริหารจัดการที่ดินขึ้นใหม่ เพื่อขับเคลื่อนนโยบายลดความเหลื่อมล้ำของสังคม แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนและพัฒนาศักยภาพการใช้ที่ดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด ได้แก่ การแต่งตั้งคณะกรรมการแก้ไขปัญหาเรื่องที่ดินทำกิน โดยให้มีผู้แทนส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ผู้แทนจากภาคเอกชนและภาคประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในคณะกรรมการด้วย ทั้งยังให้มีการ

จัดตั้งคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ ซึ่งย่อว่า “คทช.” ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วย คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พ.ศ. 2557 มีอำนาจหน้าที่จัดทำนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ เสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาอนุมัติ กำหนดแนวทางหรือมาตรการเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตามนโยบายและแผนฯ อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เสนอความเห็นต่อนายกรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาสั่งการ ในกรณีที่การดำเนินงานของคณะกรรมการตามกฎหมายหรือหน่วยงานของรัฐไม่เป็นไปตามนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ รวมถึงติดตามประสานงาน สนับสนุน หรือเร่งรัดการดำเนินงานของคณะกรรมการตามกฎหมายหรือหน่วยงานของรัฐ เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ กำหนดแนวทางหรือมาตรการในการ บูรณาการความร่วมมือและประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐ หรือหน่วยงานของรัฐกับประชาชน เกี่ยวกับการบริหารจัดการที่ดินหรือทรัพยากรดิน ตลอดจนเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีในการจัดให้มี ปรับปรุง แก้ไข หรือยกเลิกกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน

ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ด้านการจัดที่ดินให้ประชาชนผู้ยากไร้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม โดย คทช. ได้กำหนดเป็นนโยบายการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชน เพื่อให้เป็นกลไกในการขับเคลื่อนนโยบายรัฐบาลในการดำเนินการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชน เพื่อแก้ปัญหาการไร้ที่ดินทำกินของเกษตรกรและการรุกกล้าเขตป่าสงวน โดยมีสาระสำคัญของนโยบาย ดังนี้ 1) การจัดที่ดินให้แก่ผู้ยากไร้ โดยไม่ให้กรรมสิทธิ์ แต่อนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ใน ที่ดินของรัฐเป็นกลุ่มหรือชุมชน ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่ คทช. กำหนด ในรูปแบบสหกรณ์หรือรูปแบบอื่นที่เหมาะสม เพื่อร่วมกันบริหารจัดการที่ดิน รวมทั้งการส่งเสริมการประกอบอาชีพตามศักยภาพของพื้นที่ 2) ที่ดินของรัฐทุกประเภท ต้องป้องกันไม่ให้เกิดการบุกรุกเด็ดขาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่ต้นน้ำในเขตชั้นคุณภาพลุ่มน้ำชั้นที่ 1 และ 2 ซึ่งในหลักการต้องให้ผู้บุกรุกออกจากพื้นที่ และให้หน่วยงานของรัฐพิจารณาหาแนวทางแก้ไขให้เหมาะสม โดยน้อมนำแนวพระราชดำริที่เกี่ยวข้องมาปฏิบัติ และดูแลหมู่บ้านที่อยู่ในพื้นที่ป่า และพื้นที่กันชนรอบพื้นที่ป่าอนุรักษ์และพื้นที่ป่าสมบูรณ์ ให้จัดในรูปแบบป่าชุมชนเพื่อป้องกันไม่ให้เป็นพื้นที่ป่าสมบูรณ์ถูกบุกรุก 3) การจัดที่ดินของรัฐให้แก่ผู้ยากไร้ ภายใต้การดำเนินงานของ คทช. ให้เป็นไปตามกฎหมายและเกณฑ์ที่หน่วยงานของรัฐและ คทช. กำหนด เรียกว่า “การจัดที่ดินทำกินให้ชุมชน” 4) แนวทางการดำเนินงานของหน่วยงาน โดยเร่งแก้ไขปัญหาราษฎรหรือชุมชนที่ได้รับความเดือดร้อนจากการอยู่อาศัยและทำกินในเขตป่าโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมายมาเป็นระยะเวลานาน โดยพื้นที่

ดังกล่าวไม่เป็นเขตพื้นที่ต้นน้ำลำธาร หรือเขตอนุรักษ์ที่มีความอ่อนไหว ให้มีการจัดที่ดินให้แก่ราษฎรกลุ่มนี้ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่ คทช. กำหนด เพื่อแก้ไขปัญหาและลดแรงกดดัน โดยให้ราษฎรกลุ่มดังกล่าวสามารถใช้ประโยชน์พื้นที่ในรูปแบบสหกรณ์แต่ไม่ให้กรรมสิทธิ์ เนื่องจากเป็น ที่ดินของรัฐ โดยมีหน่วยงานรับผิดชอบเรื่องการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ ให้การสนับสนุนทางด้านการพัฒนาอาชีพตามศักยภาพของพื้นที่ การกำหนดรูปแบบอาชีพเพื่อให้ราษฎรมีรายได้และความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เช่น ส่งเสริมการปลูกพืชตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง นำเรื่อง Zoning การเกษตร มาประกอบการพิจารณา การทำนาแปลงรวม สนับสนุนเรื่องเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย รวมถึงการจัดวางผังการใช้ประโยชน์ การจัดระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ พื้นฐาน ในกรณีที่ราษฎรหรือชุมชนที่อยู่ในเขตต้นน้ำลำธารหรือเขตอนุรักษ์ที่มีความอ่อนไหว หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องต้องดำเนินการเคลื่อนย้ายให้อยู่ในพื้นที่ที่เหมาะสม จะดำเนินการจัดที่ดินทำกินในที่ดินของรัฐที่มีความเหมาะสมภายในเขต จังหวัดหรือจังหวัดใกล้เคียง ให้อยู่เป็นกลุ่มหรือชุมชนในรูปแบบสหกรณ์หรือรูปแบบอื่น โดย ไม่ให้กรรมสิทธิ์ ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่ คทช. กำหนด โดยระหว่างการจัดที่ดินทำกินจะต้องชี้แจงแก่ราษฎรเพื่อสร้างความเข้าใจ และกำหนดมาตรการในการเยียวยาที่เหมาะสม เพื่อให้ราษฎรเข้าร่วมดำเนินการโดยสมัครใจ

กลไกการดำเนินงานจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนตามนโยบายรัฐบาล นอกจาก คทช. แล้ว นายกรัฐมนตรี ในฐานะประธานกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ ได้อาศัยอำนาจตามความในข้อ 12 แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พ.ศ. 2557 และมติ คทช. ครั้งที่ 1/2557 เมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน 2557 และ ครั้งที่ 2/2557 เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 2557 แต่งตั้งคณะกรรมการภายใต้ คทช. จำนวน 4 คณะ เป็นกลไกขับเคลื่อนการดำเนินงานจัดที่ดินทำกินให้ชุมชน ได้แก่ 1) คณะอนุกรรมการจัดหาที่ดิน 2) คณะอนุกรรมการจัดที่ดิน 3) คณะอนุกรรมการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ และ 4) คณะอนุกรรมการนโยบายที่ดินจังหวัด (คทช. จังหวัด) ซึ่งเป็นกลไกการทำงานในระดับจังหวัด

คทช.จังหวัด มีอำนาจหน้าที่สำรวจ ตรวจสอบ จัดทำข้อมูลที่ดินและแผนที่ขอบเขตที่ดินในพื้นที่ที่จะจัดให้แก่ผู้ยากไร้ที่ไม่มีที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย ตรวจสอบและจัดทำบัญชีรายชื่อผู้ครอบครองที่ดินและรายชื่อผู้ยากไร้ จัดทำแผนปฏิบัติการการจัดที่ดิน การส่งเสริมและพัฒนาอาชีพและการตลาดให้แก่ผู้ยากไร้ ตรวจสอบ หลักเกณฑ์การจัดที่ดิน รวมทั้งหลักเกณฑ์อื่นที่เกี่ยวข้อง และจัดที่ดินให้แก่ผู้ยากไร้ รวมทั้งส่งเสริมพัฒนาอาชีพและการตลาด ตลอดจนพัฒนาระบบสาธารณูปโภค โดยดำเนินการร่วมกับคณะอนุกรรมการที่เกี่ยวข้อง และปฏิบัติงาน

อื่นตามที่ได้รับมอบหมาย โดยมี กรอบการดำเนินงาน 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาที่ดิน โดยสำรวจ จำแนกพื้นที่ และกำหนดเขตการใช้ที่ดินทำกินในพื้นที่ รวมทั้งการทำแผนการพัฒนาที่ดินและการใช้ประโยชน์ที่ดิน การให้การศึกษอบรมองค์ความรู้ตามแผนการส่งเสริมปรับปรุงบำรุงดินให้เหมาะสมกับการปลูกพืชในพื้นที่ 2) ด้านการพัฒนาแหล่งน้ำและการพัฒนาปัจจัยพื้นฐาน 3) ด้านการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ โดยจัดทำเมนูอาชีพ เพื่อเป็นทางเลือกในการประกอบอาชีพ รวมทั้งการจัดทำแผนการปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิตในพื้นที่ตามแผนที่ Agri-Map 4) ด้านการส่งเสริมการรวมกลุ่ม โดยส่งเสริม สนับสนุนรวมกลุ่มตามความสมัครใจของผู้ได้รับการจัดที่ดิน เพื่อการรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มหรือชุมชน ตามหลักเกณฑ์หรือเงื่อนไขที่ คทช. กำหนด ในรูปแบบสหกรณ์หรือรูปแบบอื่นที่เหมาะสม 5) ด้านการสนับสนุนการเข้าถึงแหล่งทุนเพื่อการประกอบอาชีพ โดยกำหนดแนวทางการสนับสนุนเงินทุน ได้แก่ กลุ่มที่มีสหกรณ์ใช้ช่องทางของกองทุนพัฒนาสหกรณ์ โดยผ่านกรมส่งเสริมสหกรณ์ และสถาบันการเงิน สำหรับกรณีไม่มีการจัดตั้งสหกรณ์ในพื้นที่เกษตรกรผู้ได้รับการจัดที่ดิน ในพื้นที่สามารถใช้แหล่งเงินทุนจาก ธ.ก.ส. โดยใช้หลักประกันเป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคล หรือใช้ผลผลิตทางการเกษตรเป็นหลักประกัน และ 6) ด้านการส่งเสริมและจัดทำบัญชีครัวเรือน โดยการดำเนินงานด้านส่งเสริมและพัฒนาอาชีพนี้ มีหน่วยงานใน คทช. จังหวัด ด้านส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมบูรณาการในการขับเคลื่อนการส่งเสริมพัฒนาอาชีพและการตลาด รวมทั้งการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้แก่เกษตรกรผู้ได้รับการจัดที่ดินในพื้นที่โครงการตามแผนงาน

การดำเนินงานตามนโยบายจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนของรัฐบาล กรณีศึกษา นิคมสร้างตนเองพิมาย จังหวัดนครราชสีมา เป็นไปตามกระบวนการที่คณะกรรมการจัดที่ดินได้ให้ความเห็นชอบให้นำไปดำเนินการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนตาม นโยบายรัฐบาลในลักษณะแปลงรวมในพื้นที่สงวนเพื่อกิจการนิคม โดยมี กระบวนการต่าง ๆ ดังนี้ 1) หลักเกณฑ์การจัดที่ดินทำกินให้ชุมชน (การจัดระเบียบการใช้ประโยชน์) ซึ่งเป็น การนำที่ดินในเขตพื้นที่นิคมสร้างตนเองที่มีผู้เข้าใช้ประโยชน์เดิม มาจัดระเบียบการใช้ประโยชน์ โดยจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนรูปแบบแปลงรวม ตามสภาพพื้นที่และตามเขตการปกครอง และ ไม่ให้เป็นกรรมสิทธิ์ การใช้ประโยชน์ในที่ดินให้เป็นไปตามกฎหมาย ข้อกำหนด และเงื่อนไขของ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ซึ่งได้ผ่านความเห็นชอบของ คทช. แล้ว 2) ประเภทของผู้ที่ได้รับการจัดที่ดินแบ่งเป็น ผู้ใช้ประโยชน์หรืออยู่อาศัยในพื้นที่อยู่ แล้ว ซึ่งได้ทำสัญญาอนุญาตให้ใช้ที่ดินในนิคมนั้นๆ ผู้ที่ถูกผลักดันและอพยพออกจากพื้นที่ป่า 3) คุณสมบัติของผู้ที่ได้รับการจัดที่ดินในเขตพื้นที่สงวนเพื่อกิจการนิคม ต้องเป็นบุคคลสัญชาติไทย เป็นผู้ยากไร้ไม่มีที่ทำกิน และ/หรือที่อยู่

อาศัย หรือมีรายได้ต่อปีไม่เกิน 30,000 บาท/คน บรรลุนิติภาวะแล้วหรือเป็นหัวหน้าครอบครัว มีถิ่นที่อยู่ในท้องที่ที่จะจัดที่ดินหรือ โกล้เคียง และมีความสามารถทำประโยชน์ในที่ดินได้ ทั้งไม่เป็นคนวิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบ โดยต้องยินยอมปฏิบัติตามระเบียบ ข้อบังคับ ข้อกำหนด และเงื่อนไขที่กำหนด และในกรณีที่คณะอนุกรรมการนโยบายที่ดินจังหวัดพิจารณา เห็นความจำเป็น เพื่อประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ สังคม และความสงบเรียบร้อย คณะอนุกรรมการนโยบายที่ดินจังหวัด (คทช. จังหวัด) จะผ่อนผันการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์เป็นการเฉพาะรายก็ได้

นิคมสร้างตนเองพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ได้เริ่มดำเนินงานจัดที่ดินทำกินให้ชุมชน ตามนโยบายรัฐบาล พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ซึ่งเป็นการขับเคลื่อนนโยบายรัฐบาล โดยจัด พื้นที่สงวนเพื่อกิจการนิคมที่มีผู้ครอบครองที่ดินเดิมตามโครงการจัดที่ดินทำกินให้คนจนที่ จดทะเบียนความยากจนในปี 2559 โดยแบ่งเป็น 5 กลุ่มแปลง ประกอบด้วย 50 แปลงย่อย มี ราษฎรผู้ครอบครอง 50 ราย และได้รับความเห็นชอบจากคณะอนุกรรมการจัด ที่ดิน ภายใต้ คทช. ให้หน้าที่ดินดังกล่าว และผู้ครอบครองที่ดินเดิม จำนวน 49 ราย จำนวน 49 แปลงย่อย เนื้อที่ 172-2-35 ไร่ เข้าร่วมโครงการ ซึ่งขณะนี้ได้ดำเนินการต่อสัญญาอนุญาตเป็นรายบุคคลแล้ว 23 ราย อยู่ระหว่างกระบวนการพิจารณา 15 ราย ยังคงเหลืออีก 11 รายที่นิคม สร้างตนเองพิมาย กำลังเร่งรัดให้มาดำเนินการ ในด้านการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ เป็นการ ดำเนินงานของ คณะทำงานส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ ภายใต้ คทช.จ.นม. เป็นหลัก โดยมี สำนักงานประมงอำเภอ พิมายเข้ามาขับเคลื่อนการดำเนินงาน ร่วมกับสำนักงานเกษตรอำเภอพิมาย ในส่วนบทบาทของ นิคมสร้างตนเองพิมายในช่วงที่ผ่านมาเป็นในรูปของผู้อำนวยความสะดวก และประสานงานใน พื้นที่ เพื่อเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานกับราษฎรผู้เข้าร่วมโครงการ และผู้นำชุมชน ท้องถิ่น สำหรับการขับเคลื่อนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การจัดที่ดินลักษณะ แปลงรวม และการรวมกลุ่ม ในรูปสหกรณ์ยังไม่การกำหนดแนวทางหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนจากกรม พัฒนาสังคมและ สวัสดิการ อีกทั้งราษฎรที่เข้าร่วมโครงการยังไม่ให้ความสำคัญและไม่ต้องการที่ จะดำเนินการใน ลักษณะนี้

ผลการสัมภาษณ์บุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในเรื่องของการรับรู้เกี่ยวกับปัญหาที่ดินทำ กินของประเทศไทย พบว่าประชาชนส่วนใหญ่ยังประสบปัญหาที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย เนื่องจากปัญหาประชากรที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทุกปี ทำให้ความต้องการใช้พื้นที่ทำกินและอาศัยเพิ่มมาก ขึ้นด้วย แล้วทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในการเข้าทำประโยชน์ต่าง ๆ ในที่ดินและผู้มีอิทธิพล เข้ามาใช้ประโยชน์ในที่ดินรัฐ ทำให้ประชาชนอื่น ๆ เสียดสีในการขอใช้ประโยชน์ที่ดิน ทั้ง

พบว่าราษฎรยังไม่มีความรู้และ ความเข้าใจเกี่ยวกับที่ดินทำกิน จึงส่งผลให้เสียสิทธิในการขอใช้ประโยชน์ที่ดินและโดนเอาผิดเอาเปรียบได้ สำหรับความรู้เกี่ยวกับนโยบายการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนของรัฐบาล พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา พบว่า ส่วนใหญ่เห็นว่าเหมาะสม ประชาชน จะได้รับประโยชน์ให้มีอาชีพที่กินทำกิน โดยหน่วยงานต่าง ๆ ร่วมกันดำเนินงานกันอย่างสมดุล เป็นธรรมและยั่งยืนทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยผู้แทน คทช. และ คทจ.จังหวัด มีความคิดเห็นว่านโยบายดังกล่าวเหมาะสมเฉพาะบางกรณี และบางพื้นที่เท่านั้น และยังไม่มีการบูรณาการนำไปปฏิบัติที่ไม่ชัดเจน

สำหรับการนำนโยบายจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนไปสู่การปฏิบัติ ในส่วนของการนำพื้นที่นิคมสร้างตนเองมาจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนมีความเหมาะสม เพราะเป็นการช่วยเหลือประชาชนในชุมชน เพื่อบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนและพัฒนาที่ดินให้เกิดประโยชน์ โดยผู้แทน คทช. และ คทจ.จังหวัด เห็นว่าการนำนโยบายจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนไปสู่การปฏิบัติอาจเหมาะสมในบางพื้นที่ (บางนิคมฯ) เท่านั้น เพราะส่วนใหญ่ประชาชนจะได้รับการจัดสรรที่ดินแล้วตาม พ.ร.บ.จัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ.2511 การที่จะนำที่ดินที่สงวนไว้ มาดำเนินการในปัจจุบันนี้ไม่มีที่ดินแปลงว่างที่จะนำมาดำเนินการได้ ส่วนใหญ่แปลงที่ดินสงวนจะเป็นที่ดินที่มีทำสัญญาอนุญาตให้ประชาชนเข้าใช้ประโยชน์แล้ว ในส่วนพื้นที่แปลงว่างของนิคมฯ ส่วนมากเป็นภูเขาหรือมีสภาพเป็นป่าไม้สมบูรณ์ที่ไม่สมควรนำจัดสรรจึงเป็นการยากและสิ้นเปลืองในการที่จะพัฒนาระบบทำการเกษตร เนื่องจากจะไม่คุ้มค่า ประกอบกับเงื่อนไขการใช้ที่ดินที่มีผู้เช่าอยู่แล้ว อาจไม่สอดคล้องกับโครงการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับฝ่ายปฏิบัติ ที่เห็นว่าไม่ควรนำพื้นที่นิคมสร้างตนเองมาจัดที่ดินตามนโยบาย เพราะเป็นพื้นที่ที่ให้ราษฎรเข้าใช้ประโยชน์ ซึ่งเป็นพื้นที่ขนาดเล็กเนื้อที่การทำเกษตรไม่มาก และส่วนมากประชากรประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป

ความเป็นไปได้ของการบรรลุวัตถุประสงค์ตามนโยบายการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชน ในส่วนของการจัดที่ดินแปลงรวม ภายใต้กระบวนการจัดที่ดินทำกินของนิคมสร้างตนเองพินายจักต้องมีความพร้อมของบุคลากร สาธารณูปโภค รวมถึงประชาชนในชุมชนต้องมีความพร้อมด้วยเช่นกัน และควรมีการจัดการเป็นระบบภายใต้การทำงานของอนุกรรมการ คทช. จังหวัด ที่มีการขับเคลื่อนเป็นขั้นตอนและครบถ้วนทุกกระบวนการ ซึ่งเป็นเรื่องค่อนข้างยากที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ตามนโยบาย เนื่องจากพื้นที่ที่ให้ราษฎรเข้าใช้ประโยชน์เป็นรายบุคคล สำหรับวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มสหกรณ์ ภายใต้กระบวนการจัดที่ดินทำกินให้

ชุมชนของนิคมสร้างตนเองพิมาย มีความเป็นไปได้ เนื่องจากมีความร่วมมือจากเครือข่ายและบริบทของพื้นที่ ทรัพยากร สาธารณูปโภค ที่มีความพร้อมในระดับหนึ่ง รวมถึงมีกระบวนการระเบียบการดำเนินงานอย่างชัดเจนด้วย สำหรับรูปแบบการรวมกลุ่มอื่นที่เหมาะสม ส่วนใหญ่ยังให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มสหกรณ์ กลุ่มการทำเกษตรกรรม การจัดที่ดินแปลงรวมตามลำดับ ทั้งนี้การรวมกลุ่มแบบสหกรณ์การเกษตรจะสร้างความมั่นคงและยั่งยืน ในการช่วยสร้างอาชีพ รายได้ ในชุมชน รองลงมาคือ การรวมกลุ่มการทำเกษตรเพราะพื้นที่บริเวณนิคมเหมาะสมกับการเพาะปลูก อีกทั้งประชาชนส่วนมาประกอบอาชีพเกษตรกรรมอยู่แล้ว จึงทำให้สามารถพัฒนาต่อยอดการรวมกลุ่มเกษตรกรได้ยั่งยืนต่อไป

สำหรับภาคีเครือข่ายความร่วมมือในการดำเนินงานจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนของนิคมสร้างตนเองพิมาย นิคมสร้างตนเองพิมายมีภาคีเครือข่ายความร่วมมือในการขับเคลื่อนงาน ทั้งประมงจังหวัด สหกรณ์จังหวัด ผู้นำชุมชนในระดับพื้นที่ อำเภอพิมาย และความร่วมมือในการขับเคลื่อนงานในรูปของทีม One Map ของจังหวัดนครราชสีมา

เงื่อนไขทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมในพื้นที่ ที่มีผลต่อการดำเนินงานจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนของนิคมสร้างตนเองพิมาย มีผลให้การดำเนินงานจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนของนิคมสร้างตนเองพิมายไม่ต่อเนื่อง ขาดการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะนโยบายการเมืองไม่แน่นอน ส่งผลให้เศรษฐกิจแปรผันตามไม่แน่นอน ประชาชนรายได้ไม่มั่นคง ซึ่งอาจทำให้มีการอพยพย้ายถิ่นในอนาคต อย่างไรก็ตามผลกระทบอาจไม่มากนักเนื่องจากชุมชนของนิคมสร้างตนเองพิมายมีความเข้มแข็งในพื้นที่ของชุมชนและความร่วมมือของภาคีเครือข่ายที่มีศักยภาพ

ปัจจัยสนับสนุนและความท้าทายในการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนในพื้นที่นิคมสร้างตนเองพิมายให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของนโยบายรัฐบาล ควรสนับสนุนให้มีการพัฒนาด้านความพร้อมของบุคลากรและความพร้อมของประชาชนในพื้นที่ให้มีความเข้มแข็งก่อน ไม่ว่าจะเป็นความรู้ ความสามารถ ความรับผิดชอบต่อชุมชน เป็นต้น และต้องสนับสนุนการดำเนินงานร่วมกับภาคีเครือข่ายที่เข้มแข็ง มีงบประมาณที่สามารถส่งเสริมอาชีพได้อย่างแท้จริง และที่สำคัญคือ การสนับสนุนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และมีแนวคิดการทำงานที่หลากหลายในการขับเคลื่อนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและต้องเป็นไปอย่างยั่งยืน

การบริหารจัดการ และทรัพยากรในการดำเนินงานจัดที่ดินทำกิน ส่วนใหญ่มองว่าการบริหารจัดการและทรัพยากรในการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนของนิคมฯ ยังไม่เหมาะสมและเพียงพอเท่าที่ควร มีบุคลากรในพื้นที่ไม่เพียงพอต่องานและยังมีภาระหน้าที่มาก ทำให้การ

ปฏิบัติงานล่าช้า ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร และที่สำคัญการพัฒนาศักยภาพบุคลากร ทั้งการอบรม ให้ความรู้ยังไม่เพียงพอ ทำให้บุคลากรขาดความชำนาญในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ในส่วนของทรัพยากรในการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนของนิคมฯ มีเพียงพอ ด้วยภาคีเครือข่ายมีการร่วมส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ ทั้งประชาชนในชุมชนมีความเข้มแข็งในระดับหนึ่ง มีการแบ่งงานในพื้นที่อย่างชัดเจนไม่ปฏิบัติงานทับซ้อนกัน อย่างไรก็ตามการสนับสนุนอุปกรณ์และเครื่องมือที่จำเป็น รวมถึงงบประมาณ ควรมีการจัดสรรเฉพาะเจาะจงสำหรับการดำเนินงานจัดที่ดินทำกินให้ชุมชน เพื่อที่หน่วยงานในการขับเคลื่อนงานและสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ให้ชุมชนได้อย่างเต็มที่

ทั้งนี้ในการดำเนินการส่งเสริมอาชีพแก่กลุ่มราษฎรให้เกิดความยั่งยืน อยากให้มีการสำรวจความต้องการเร่งด่วนหรือความต้องการแท้จริงที่จะก่อประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนในพื้นที่ โดยต้องลงพื้นที่ในการสำรวจความต้องการกับประชาชนเอง เพื่อให้ตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายและตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการ และสร้างความยั่งยืนของโครงการ โดยการติดตามความก้าวหน้าและปัญหาอุปสรรค รวมถึงการถอดบทเรียน, จัดทำองค์ความรู้หลังจบโครงการฯ เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้กับประชาชนได้รับทราบ

ปัญหาในการนำนโยบายไปปฏิบัติของนิคมสร้างตนเองพิมาย พบว่า ยังมีปัญหาและอุปสรรคด้านกฎหมายและกฎระเบียบที่ไม่เอื้อในการดำเนินการตามนโยบายในบางกรณีงบประมาณไม่เพียงพอ และขาดบุคลากรที่มีความชำนาญ ควรสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับบุคลากรให้มากขึ้นเพื่อนำไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในส่วนการปฏิบัติงานในพื้นที่บุคลากรยังไม่สามารถขับเคลื่อนนโยบายให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ รวมถึงปัญหาการบูรณาการแผนงานในระดับ พื้นที่ ที่ไม่ชัดเจน และเครือข่ายยังทำงานไม่ชัดเจน ในด้านความเข้าใจในกระบวนการ หลักเกณฑ์ในการดำเนินงานจัดที่ดินทำกินให้ชุมชน ผู้ปฏิบัติงานของนิคมสร้างตนเองพิมายส่วนใหญ่มีความเข้าใจกระบวนการ/หลักเกณฑ์ในการดำเนินงานจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนของนิคมสร้างตนเองพิมายอยู่แล้ว แต่ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานจัดที่ดินทำกินให้ชุมชน เนื่องจากการคัดเลือกคนและเพิ่มระเบียบในการเข้าทำประโยชน์ในที่ดิน และขั้นตอนการดำเนินงานจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนไม่ชัดเจน ความพร้อมเพียงเจ้าหน้าที่/บุคลากรในด้านการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนยังมีน้อย และปัญหาเรื่องประชาชนขอเช่าทำประโยชน์ในพื้นที่ ซึ่งประชาชนบางคนอาจจะยังไม่เข้าใจถึงกระบวนการขั้นตอนการขอพื้นที่ทำกิน จึงอาจก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้ง จึงควรจัดทำคู่มือการดำเนินงานด้านการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชน และออกคำสั่งมอบหมายงานให้ชัดเจน ส่งบุคลากรในพื้นที่ ไปอบรมหรือ

ศึกษาดูงานในด้านการจัดที่ดินทำกินให้กับชุมชน เพื่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานมากขึ้น รวมถึงต้องมีหลักเกณฑ์ วิธีการ ขั้นตอนต่าง ๆ อธิบายอย่างชัดเจน และต้องมีการปฏิบัติงานตามระเบียบที่ถูกต้อง

บทบาทหน้าที่และการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนนโยบายของผู้ปฏิบัติงานนิคมสร้างตนเอง ควรต้องมีการทำสำรวจ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการจัดที่ดินทำกินให้กับราษฎรในพื้นที่ เพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดสรรที่ดินทำกินชุมชน ส่งเสริมอาชีพและพัฒนาสังคม รวมถึงการจัดสวัสดิการให้กับชุมชน ต้องบูรณาการเครือข่าย ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานรับผิดชอบในพื้นที่ คณะอนุกรรมการ จัดหาที่ดิน คทช. จังหวัด เพื่อจัดประชุมพิจารณากำหนดเป้าหมายร่วมกัน และนำไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่เพื่อส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ และ คทช. จังหวัด ควรร่วมดำเนินการในพื้นที่ดำเนินการเพื่อวางแผนและดำเนินการส่งเสริมพัฒนาอาชีพ การพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ราษฎรด้วย

สำหรับราษฎร มีเหตุผลสำคัญในการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการตามนโยบายรัฐบาล เนื่องจากไม่มีที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินเป็นของตนเอง จึงเข้าร่วมโครงการจากนโยบายจัดที่ดินทำกิน ให้ชุมชนของนิคมสร้างตนเองพิมาย โดยความคาดหวังและความต้องการต่อนโยบายดังกล่าวคือ อยากรให้มีการเร่งรัดขับเคลื่อนการทำงานให้มีประสิทธิภาพ สะดวก รวดเร็วยิ่งขึ้น ทั้งนี้ราษฎรยังเห็นว่าการเข้าร่วมโครงการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนตามนโยบายของรัฐบาล พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา มีความยุ่งยากกว่าการเข้าร่วมโครงการจัดที่ดินทำกินให้คนยากจนที่ผ่านมา แต่โดยภาพรวมก็เป็นการส่งเสริมอาชีพเหมือนกัน อย่างไรก็ตาม ในโครงการจัดที่ดินทำกินให้คนยากจนยังมีการส่งเสริมเรื่องการอบรมให้ความรู้นอกสถานที่ โดยนิคมฯ ดำเนินการให้แต่นโยบายจัดที่ดินทำกินให้ชุมชน ของ คทช. เป็นการส่งเสริมอาชีพ เกษตรกร เช่น การแจกพันธุ์ปลาตก สำหรับประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนคือ การประกอบอาชีพ และมีที่อยู่อาศัย

ข้อเสนอแนะ/ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมในการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินการจัด ที่ดินทำกินให้ชุมชนของนิคมสร้างตนเองพิมาย จากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า ส่วนมากมีข้อเสนอแนะในกาเพิ่มประสิทธิภาพ การจัดการที่ดินในชุมชน ประเด็นแรกคือ งบประมาณ ต้องจัดสรรอย่างเหมาะสม และเป็น ธรรม รวมถึงการเสนอแนะให้มีระเบียบ ข้อบังคับ ที่สามารถปฏิบัติได้อย่างแท้จริง ยุติธรรม ซึ่งราษฎร ที่ให้สัมภาษณ์ ยังมีการเสนอแนะที่แตกต่างออกไป พบว่า เสนออยากให้ ส่งเสริมด้านพันธุ์พันธุ์สัตว์ พันธุ์พืชมากกว่าการเสนอด้านนโยบาย เพื่อสร้างและส่งเสริม อาชีพให้กับครอบครัว และชุมชน

อธิปราชผล

นโยบายในการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนตามนโยบายรัฐบาล มีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้แก้ไขปัญหาที่ดินทำกิน เพราะแนวทางนี้จะช่วยลดปัญหาการจำหน่ายจ่ายโอนการเปลี่ยนมือ การถือครองที่ดินของ ประชาชนอันจะเป็นการแก้ไขปัญหาความยากจน ลดความเหลื่อมล้ำด้านที่ดินทำกินของ ประชาชนได้อย่างแท้จริง อีกทั้งยังเป็นการมุ่งเน้นด้าน ยุทธศาสตร์การจัดการที่ดินให้ประชาชนผู้ด้อยโอกาสอย่าง ทัวถึงและเป็นธรรม ด้วยการจัดการที่ดินในลักษณะแปลงรวมด้วยไม่ให้กรรมสิทธิ์ แต่ อนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในที่ดินของรัฐเป็น กลุ่มหรือชุมชนตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่ คทช. กำหนดในรูปแบบสหกรณ์หรือรูปแบบอื่น ที่เหมาะสมและสร้างประโยชน์หรือรายได้ ให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนชุมชนได้อย่างมั่นคง สำหรับปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนตามนโยบายรัฐบาลของนิคม สร้างตนเองพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ในส่วนผู้ปฏิบัติงานของนิคมสร้างตนเองพิมาย พบว่า การคัดเลือกคนและเพิ่มระเบียบในการเข้าทำประโยชน์ในที่ดิน รวมถึงขั้นตอนในการดำเนินงาน จัดที่ดินทำกินให้ชุมชนไม่ชัดเจน ความพร้อมเพียงเจ้าหน้าที่/บุคลากรในด้านการจัดที่ดินทำกิน ให้ชุมชนยังมีน้อย และปัญหาเรื่องการขอเข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ ซึ่งประชาชนบางคนอาจจะ ยังไม่เข้าใจถึงกระบวนการขั้นตอนการขอพื้นที่ทำกิน จึงอาจก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งได้ และ 3) แนวทางการแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานนโยบายการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชน ตามนโยบายรัฐบาลของนิคมสร้างตนเองพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ควรมีการจัดทำคู่มือการ ดำเนินงานด้านการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชน และออกคำสั่งมอบหมายงานให้ชัดเจน ส่งบุคลากร ในพื้นที่ไปอบรมหรือศึกษาดูงานในด้านการจัดที่ดินทำกินให้กับชุมชน เพื่อประสิทธิภาพในการ ปฏิบัติงานมากขึ้น รวมถึงต้องมีหลักเกณฑ์ วิธีการ ขั้นตอนต่าง ๆ อธิบายอย่างชัดเจน และต้อง มีการปฏิบัติงานตามระเบียบที่ถูกต้อง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา

- 1) ควรสร้างความร่วมมือ ร่วมใจ ความเข้าใจให้กับสมาชิกนิคม เจ้าหน้าที่ ผู้นำชุมชน หน่วยงานภาคีเครือข่าย ต้องสนับสนุนงบประมาณที่เพียงพอ และไม่จัดเก็บค่าธรรมเนียมใดๆ
- 2) การสร้างภาคีเครือข่ายเข้ามามีส่วนรวมในการดำเนินการมากขึ้นและการทำ MOU กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน
- 3) เพิ่มกฎระเบียบให้แน่นเข้าในสัญญาอีกเพราะบางรายเข้าทำประโยชน์แล้วไม่ ปฏิบัติตามระเบียบในสัญญา

4) การประชาสัมพันธ์โครงการนี้ให้เกิดการรับรู้รับทราบให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และประชาชนที่มีส่วนได้ส่วนเสีย

5) ควรมีการจัดสรรงบประมาณในการขับเคลื่อนงานที่เหมาะสม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการประเมินผลความสำเร็จการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนตามนโยบายรัฐบาลของ นิคมสร้างตนเองพิมาย จังหวัดนครราชสีมา และการประเมินผลนโยบายการจัดที่ดินทำกินให้ ชุมชนตามนโยบายรัฐบาลของนิคมสร้างตนเองพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ที่มีต่อผู้รับการจัดสรร ที่ดินทำกินตามนโยบาย

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ. (มปป.) คู่มือการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนตามนโยบาย รัฐบาล. กรุงเทพฯ : ผู้แต่ง. คณะกรรมาธิการปฏิรูปทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม. (2558). ปฏิรูปที่ดินและการจัดการที่ดิน. กรุงเทพฯ: สภาปฏิรูปแห่งชาติ
- ถวัลย์รัฐ วรเทพพิชญพงษ์. (2557). การกำหนดและวิเคราะห์นโยบาย สาธารณะ: ทฤษฎีและการ ประยุกต์ (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิต พัฒนบริหารศาสตร์.
- เทียนทัน อุดมหะสุวรรณ. (2537). การควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินที่เกษตรกรได้รับกรรมสิทธิ์จาก การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกร. วิทยานิพนธ์ นิติศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรม ศาสตร์
- นิคมสร้างตนเองพิมาย จังหวัดนครราชสีมา.(2562). รายงานผลการดำเนินงานโครงการจัดที่ดิน ทำกินให้ชุมชนตามนโยบายรัฐบาล. นครราชสีมา: ผู้แต่ง
- ภานุเดช ปัญญา. (2560). การศึกษาการนำนโยบายประชารัฐไปสู่การปฏิบัติ: กรณีศึกษา โครงการเพิ่มความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางประชารัฐในตำบล ฉัญญา และตำบลดงลิง อำเภอกลมไวย จังหวัดกาฬสินธุ์. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- มติการประชุมคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ ครั้งที่ 1/2557 และ ครั้งที่ 2/2557 เมื่อ วันที่ 7 พฤศจิกายน 2557 และ วันที่ 2 ธันวาคม 2557.
- ยุวดี คาดการณ์ไกล. (2547). นโยบายสาธารณะเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิ สาธารณสุขแห่งชาติ.
- วินยะดา สุวรรณโณ. (2553). การบริหารจัดการที่ดินของรัฐให้มีประสิทธิภาพ: กรณีศึกษาพื้นที่ ของรัฐ “แปลงโคกไร่” ตำบลพะวง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. การศึกษาอิสระ รัฐ ประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต วิทยาลัยการปกครอง มหาวิทยาลัยขอนแก่น.